

Impressie synthesebijeenkomst Verrijkende Landbouw 20 juni 2019

Op 20 juni vond de eerste Synthesebijeenkomst van het programma Verrijkende Landbouw plaats bij Aeres Hogeschool in Wageningen. Onderstaand vindt u een impressie van de bijeenkomst.

Programma Verrijkende Landbouw

Het programma Verrijkende Landbouw beoogt een brede samenwerking om een volhoudbaar landbouw- en voedselsysteem (systeem B) te ontwikkelen op basis van een gezond bodem- en watersysteem. De belangrijkste aanleiding is de uitputting van de aarde. Inmiddels bestaan er al veel initiatieven die in de praktijk aan de slag zijn met een meestal lokaal nieuw systeem van landbouw, maar vaak lukt het nog niet om een voldoende stevig en levensvatbaar systeem of arrangement te ontwikkelen, waardoor deze initiatieven vaak niet levensvatbaar zijn. Dit wordt ook veroorzaakt omdat er nog een 'regime' van geschreven en ongeschreven regels bestaat dat niet aansluit op deze nieuwe initiatieven.

Het programma beschouwt systeem B aan de hand van de bouwstenen land, mens en waarde. Speciale aandacht bij de ontwikkeling van systeem B gaat uit naar een gebiedsbenadering onder de Omgevingswet en nieuwe (spel)regels en rollen. Met name de nieuwe rol van de overheid en haar samenwerking met burgers en bedrijfsleven gaan we verder uitwerken.

Het programma Verrijkende Landbouw wordt gefinancierd tot eind 2020 en beoogt de volgende resultaten:

- Beschrijving van een systeem van 'Verrijkende Landbouw'
- Toetsen in prototypes
- Een veranderstrategie
- Een programmaplan voor praktijkontwikkeling gericht op:
 - Een passende kennis- en innovatiestructuur
 - Arrangementen voor verdere uitrol in gebieden
 - Implementatie

Impressie synthesebijeenkomst Verrijkende Landbouw 20 juni 2019

Het programmateam heeft voor de bouwstenen Land, Mens en Waarde een groot aantal bestaande initiatieven, concepten en ideeën verzameld die kunnen bijdragen aan een nieuw systeem B. Op 20 juni is met een aantal experts de inventarisatie besproken en verrijkt. In de 3 verdiepingssessies op Land, Mens en Waarde met experts wordt de analyse van het bestaande landbouwsysteem grotendeels herkend. Er wordt een aantal belangrijke aanvullingen gegeven op de geschetste oplossingsrichtingen voor systeem B. Voorbeelden van aanvullingen zijn:

- In Nederland moeten we ophouden te denken dat ‘wij de wereld moeten voeden’. We moeten onze relatie met het land (bodem, water, biodiversiteit, landschap) herstellen, haar draagkracht niet overschrijden en kringlopen zo klein mogelijk houden. Dat impliceert een voedselproductie die zo divers is als het land zelf (land)
- De rol van de niet-grondgebonden (althans: niet in Nederland) landbouw zoals intensieve veehouderij en glastuinbouw;
- Aandacht voor de analyse en ontwikkeling van een nieuwe kennis- en innovatiestructuur (waarde)
- Democratisering van het landbouw- en voedselsysteem, wendbaarheid en gebiedswaarde onder de Omgevingswet (waarde)
- De mens moet een belangrijke transitie doormaken; hierin speelt leren van elkaar in gebieden een hele belangrijke rol (mens)

In de middag hebben we met de experts in een gemixte samenstelling gekeken naar wat mogelijke oplossingsrichtingen voor systeem B inclusief aangereikte aanvullingen betekenen voor een concrete gebiedscasus:

- In het project Bodem in Balans werken 60 boeren met de bodem door het volgen van een bodemcursus. Aan de hand van de analyse van een bodemmonster en een vragenlijst wordt een bedrijfsanalyse gedaan toewerkend naar regeneratieve landbouw. Het vinden van onafhankelijke wetenschap en onderzoek voor systeem B is lastig. Kleinere organisaties hebben interesse. Aansluiting bij het thema landbouw in het klimaatakkoord en het programma van minister Schouten biedt kansen. Een veilige, geborgde en lerende samenwerkingsstructuur tussen de verschillende pilots en de boeren plaatsen in een gebiedscontext is nodig om tot oplossingen en opschaling te komen.
- In de Waterhouderij Walcheren onderzoeken acht agrariërs, in samenwerking met het waterschap, kennisinstellingen (waaronder Aequator) de mogelijkheden om in hun watersysteem de waterbeschikbaarheid te vergroten. Door samen te werken en ervaring op te doen met lokale wateropslag, veranderde ook het perspectief van de deelnemende agrariërs en betrokken partijen. In de deelsessie bespraken we mogelijke ‘Systeem B’-instrumenten (van de overheid) om agrariërs te helpen bij het nemen van (gezamenlijke) investeringsbeslissingen.
- Kringlopen sluiten in een gebied; in Noord-Holland werken 3 boeren (bollenteler, akkerbouwer en melkveehouder) samen om te kijken hoe ze elkaars reststromen kunnen gebruiken en een uitwisseling van nutriënten ontstaat. Hierbij lopen ze aan tegen allerlei uitdagingen zoals de waarde van nutriënten, transportafstand, onderling vertrouwen, kringlopen die over een periode in balans moeten zijn. Het heeft geleid tot een rekensom in waarde; niet in geld maar in nutriënten. Het praktijkvoorbeeld laat o.a. zien dat risico’s een rol spelen: bij een droge zomer zijn die voor de melkveehouder veel groter dan voor zijn collega’s.

Impressie synthesebijeenkomst Verrijkende Landbouw 20 juni 2019

Bij de terugkoppeling van de drie casus sessies werd het gezelschap versterkt door een aantal nieuwe mensen. Interessante zaken uit de casussen die naar voren zijn gekomen:

- Verbeteren van bodembioïologie als basis van de systeemverandering. Hiervoor ontbreekt nu een ‘volwassen’ kennis- en onderzoeksstructuur die dit kan onderzoeken en verifiëren.
- Ook dat we in gebieden aan de slag moeten, wordt bevestigd; een ‘gebied’ moet nog nader worden gedefinieerd;
- De mens in een nieuwe setting in een nieuwe rol; hiervoor is samen leren van belang. Oogst van Morgen werkt hier ook aan;
- Deze tijd waar we het oude ontketenen om opnieuw te verbinden, is de meest kwetsbare fase waar oude belangen en nieuwe oplossingen vragen om een nieuw zuiver evenwicht om tot een toekomstbestendig level playing field te komen;
- Obstakels in wet- en regelgeving;

Vervolg

In de volgende fase van Verrijkende Landbouw gaan we aan de slag met casussen; hoe werkt een systeem B in gebieden, waar lopen we tegenaan en wat zijn mogelijke oplossingsrichtingen. Heeft u een interessante casus, dan horen we dit graag. Voor alle vragen en aanvullingen kunt u contact opnemen met Renée Zijlstra (renee_zijlstra@hotmail.com of 06 8164 2468).